

12.6.2024

Talousarvion 2025 ja taloussuunnitelman 2026 – 2027 laadintaohje

Talousarviota koskevat säännökset

Kuntalain 110 § (410/2015) mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi (suunnitelmakausi). Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

Talousarvio ja -suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja -suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käytötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudessa on noudatettava talousarviota.

Yleiset talousnäkymät

Valtiovarainministeriön talouskatsauksen mukaan kuva viime vuosien talouskehityksestä Suomessa on selvästi synkentyneet uusimpien tilastojen valossa. Taantuma on ollut pidempi ja syvempi kuin aiemmin arvioitiin. Taloustilanne alkaa kuitenkin kohentua kuluvan vuoden aikana, vaikka vuositasolla Suomen talous ei tänä vuonna kasvakaan.

Kotimainen kysyntä vahvistuu, kun inflaatio hidastuu, korot laskevat ja kotitalouksien tulot kasvavat. Toisaalta hallituksen sopeutustoimet vähentävät kysyntää, nostavat hintoja ja heikentävät talouskasvua vuosina 2025 ja 2026 yhteensä noin 0,5 prosenttiyksikköä.

Maailmantalouden näkymät ovat kohentuneet. Erityisesti maailmankaupan odotetaan piristyvän heikon viime vuoden jälkeen. Talouskasvu on kuitenkin tänäkin vuonna heikkoa euroalueella ja varsinkin Suomelle tärkeässä Saksassa. Lisäksi lakot ovat vähentäneet alkuvuoden vientiä. Suomen vienti saa kuitenkin maailmantalouden kasvusta kiinni, sillä hintakilpailukyky on kunnossa.

Yksityinen kulutus on kasvanut hieman, vaikka hintojen ja korkojen nousu on vähentänyt kotitalouksien ostovoimaa ja kuluttajien luottamus talouteen on ollut heikko.

12.6.2024

Kotitalouksien kulutusmahdollisuudet paranevat ja yksityinen kulutuksen kasvu nopeutuu ensi vuonna. Kasvua kuitenkin hidastavat hallituksen lisäsopeustoimet, jotka pienentävät kotitalouksien käytettävissä olevien tulojen kasvua ja nostavat

hintoja. Myös investoinnit kääntyvät kasvuun vuonna 2025, kun korot laskevat, rakennusala alkaa toipua ja energiasiirtymään sekä turvallisuuteen liittyvät investoinnit lisääntyvät.

Työllisyys laskee vuonna 2024, mutta kasvaa vuodesta 2025 lähtien kysynnän kasvun ja työllisyystoimien seurauksena. Suhdannetilanteeseen nähden kohtuullisen hyvään työllisyyskehitykseen on vaikuttanut maahanmuuton selvä kasvu, joka on lisännyt sekä työvoiman että työllisten määrää.

Julkinen talous koheni vuonna 2022 hetkellisesti mutta heikkeni tämän jälkeen uudelleen. Julkisen talouden alijäämä oli 2,7 prosenttia suhteessa bkt:hen eli reilu 7 miljardia euroa vuonna 2023. Koska talouden tilanne on heikentynyt, ei tänä vuonna ole odotettavissa merkittävää verotulojen kasvua. Sen sijaan julkisen talouden menot kasvavat nopeasti. Alijäämä heikkenee edelleen 3,5 prosenttiin suhteessa bkt:hen vuonna 2024.

Pyhäjärven kaupungin talousnäkömät

Pyhäjärven kaupunki on joutunut tasapainottamaan talouttaan vuodesta 2016 alkaen. Talouden tasapainottaminen aloitettiin toimintakulujen kasvamisen sekä valtionosuuksien leikkauksen ansiosta tapahtuneen tulopohjan ohenemisen johdosta. Sosiaali- ja terveystalouden kustannusten nousuun on vaikuttanut väestön ikääntyminen ja palvelutarpeen kasvaminen. Valtionosuudet vähenivät merkittävästi vuonna 2015 valtionosuusjärjestelmän uudistamisen yhteydessä. Valtionosuudet vähenivät kokonaisuudessaan noin 2,3 M€ vuoteen 2014 verrattuna. Myös Pyhäjärven kaivoksen kaivostoiminnan loppumisen johdosta verotulot ovat vähentyneet merkittävästi.

Hyvinvointialueuudistus muutti kuntien toiminnallista ja taloudellista toimintakenttää merkittävästi. Vuoden 2023 alusta lukien vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämisestä siirtyi kunnilta ja kuntayhtymiltä 21 hyvinvointialueelle. Valtiovarainministeriön talouskatsauksessa esille tuodut asiat ovat nähtävissä myös Pyhäjärven kaupungin taloudessa.

Tulevina vuosina on kuitenkin nähtävissä verotulopohjan kasvaminen, joka pohjautuu energiakäänteeseen. Energiakäänteen talousvaikutuksien myötä voimakkaasti kohentuva kaupungin taloudellinen tilanne antaa Pyhäjärven kaupungille mahdollisuuden parantaa palvelujaan ja palveluinfraansa, eli pitämään kilpailukyvystään huolta ja jopa lisäämään kilpailuetujaan. Tämä on rakennemuutoksen hallinnan kannalta äärimmäisen tärkeää ja luo pohjan uskottavalle myönteiselle kehityspolulle.

Pyhäjärven strategia 2030

Kaupunginvaltuusto hyväksyi 26.9.2022 § 72 päivitetyn asiakirjan Pyhäjärven kaupunkistrategia 2030. Pyhäjärven uusi strategia ulottuu vuoteen 2030 saakka. Strategia perustuu valmisteluprosessin kautta tunnistettuihin tulevaisuuden muutostekijöihin ja sisältää Pyhäjärven kehittämisen pitkän aikavälin tahtotilan, johon

12.6.2024

yhteisesti sitoudutaan. Valmistelussa on hyödynnetty kaupunginvaltuuston strategiakyselyä, kuntalaiskyselyä, järjestökyselyä sekä hyvinvointikyselyä.

Pyhäjärven strategian 2030 strategisiksi painopisteiksi on valittu:

1. Infra, osaaminen, saavutettavuus
2. Elinvoima ja hyvinvointi
3. Vahva ja mahdollistava kaupunki
4. Yhteistyö ja vuorovaikutus

Talousarviovalmistelussa otetaan huomioon linjaukset, jotka on huomioitu Pyhäjärven Strategiassa 2030. Kaupunkistrategian painotukset ja tavoitteet tarkennetaan vuosittain talousarvion toiminnallisissa tavoitteissa, joiden valmisteluvastuu kohdennetaan kaupunginhallitukselle, lautakunnille ja tytäryhtiöille. Talousarviokirjaan valmistellaan tavoitekohtaisesti tarkemmat toimenpiteet ja niiden arvioimiseen soveltuvat mittarit, jotka johdetaan Pyhäjärven strategiasta 2030.

Toiminnallisten tavoitteiden toteutumista seurataan aktiivisesti osavuosikatsauksissa sekä yksityiskohtaisemmin konsernin tilinpäätöksessä. Strategian toteutumista arvioidaan osavuosikatsauksissa talousarvion toiminnallisten tavoitteiden mittarien avulla.

Talousarvion laadinnassa tulee kiinnittää erityisesti huomiota toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden asettamiseen ja niiden mittaamiseen. Perustelutekstien tulee olla tiiviit ja yhdenmukaiset. Toimialueiden tulee tarkentaa ja konkretisoida strategian tavoitteita vertailtavuuden ja raportoinnin kehittämiseksi. Mittareiden käyttökelpoisuutta tulee arvioida sekä tarvittaessa lisätä valtuuston ja tarkastuslautakunnan suorittaman arvioinnin helpottamiseksi.

Riskienhallinta

Riskienhallinnan järjestäminen perustuu kunnan perustehtävään, toimintaympäristön analysointiin, kuntastrategiaan sekä toiminnan ja talouden tavoitteisiin. Riskienhallinta sisältää kunnan tavoitteita uhkaavien riskien tunnistamisen, arvioinnin ja priorisoinnin sekä tuloksellisen hallinnan. Kuntastrategia, toiminnan ja talouden sekä sisäisen valvonnan ja kokonaisvaltaisen riskienhallinnan tavoitteet tulee yhdistää, jotta riskienhallinta ei muodostuisi erilliseksi toiminnoksi.

Talousarvion laadinnan yhteydessä talousarviossa esitettyihin taloudellisiin ja toiminnallisiin tavoitteisiin liittyvät riskit on tunnistettava ja arvioitava niiden merkitys suhteessa asetettuihin tavoitteisiin ja organisaatioon. Tavoitteiden kannalta merkittävimmät riskit esitetään talousarviossa toimielimittäin ja yhtiöittäin.

Talousarvion laatiminen

Talousarvioon otetaan toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio otetaan **bruttomääräisenä**. Talousarvion laadinnassa on noudatettava Suomen Kuntaliiton antamaa suositusta Kunnan ja kuntayhtymän talousarvio ja –suunnitelma. Perustelutekstien tulee olla tiiviit ja yhdenmukaiset.

12.6.2024

Valtuusto hyväksyy talousarviossa **toimialueille** tulosaluekohtaiset toiminnalliset tavoitteet, sitovat määrärahat, tuloarviot ja tunnusluvut. Kaupunginhallitus ja lautakunnat hyväksyvät talousarvioon perustuvat käyttösuunnitelmat.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 29.8.2022 § 60 Talouden tasapainottamisohjelman vuosille 2023 – 2025. Tasapainottamisohjelman mukaiset tasapainottamistoimenpiteet valmistellaan toimialueiden toimesta. Tuulivoimatuotannosta saatavien kiinteistöverojen määräksi vuonna 2025 on arvioitu noin 0,67 M€. Tuulivoimatuotannosta saatava lisä verotulopohjaan on merkittävässä asemassa Pyhäjärven kaupungin talouden tasapainottamisessa. Taloustoimikunta jatkaa työtään Pyhäjärven kaupungin ja kaupunkikonsernin talouden tasapainottamisen hyväksi ja valmistelee uuden tasapainottamisohjelman vielä alkusyksyn aikana.

Toimialueiden ja konserniyhtiöiden velvollisuutena on noudattaa laadintaohjeen toiminnallisten tavoitteiden johtamista Pyhäjärven kaupungin kaupunkistrategiasta 2030. Myös taloussuunnitelmavuodet 2026 – 2027 on laadittava mahdollisimman tarkasti.

Toimintatuotot

Talousarviovalmistelun yhteydessä toimielimet käyvät läpi maksut ja taksat, jotka tarkistetaan yleisen kustannustason kehitystä tai lainsäädännön enimmäistasoa vastaaviksi. Uudet käyttö- ja palvelumaksut valmistellaan ja esitetään talousarvion laadinnan yhteydessä.

Toimintakulut

Pyhäjärven kaupungin talousarvion 2025 laadinnassa lähdetään siitä, että aikaisemmin päätetyt sekä valmistelussa olevat tasapainottamiseen liittyvät toimenpiteet laitetaan täytäntöön talousarviota ja taloussuunnitelmaa laadittaessa. Käyttötalouden uudet menoesitykset on esitettävä sisältäen perustelut ja taloussuunnitelmat.

Vuoden 2025 henkilöstökuluihin varataan 2 %:n korotusvaraus. Kunta-alan tulevia sopimuskorotuksia ei tiedetä vielä tällä hetkellä. Talousarviovuonna 2025 henkilöstölisäyksiin on suhtauduttava pidättyvästi. Hankintoihin suhtaudutaan myös kriittisesti. Palvelujen hankintoja kilpailutetaan aktiivisesti huomioiden mm. kunta- ja seutuyhteistyön sekä ostopalvelujen mahdollisuudet. Vuoden 2025 toimintakuluissa varaudutaan TE-palvelujen uudistukseen.

Verotulot

Talousarviovalmistelu on rakennettu nykyisiin veroprosentteihin perustuen. Pyhäjärven kaupungin tuloveroprosentti on ollut 19,75 % vuosina 2007 – 2016. Talouden tasapainottamisohjelman yhteydessä yhtenä tasapainottamistoimenpiteenä on päätetty tuloveroprosentin korottamisesta. Tuloveroprosenttia korotettiin 20,75 %:iin vuonna 2017. Vuosina 2020 – 2022 tuloveroprosentti on ollut 21,75 %.

Sosiaali- ja terveydenhuoltoa ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulusta annettussa laissa säädettiin kuntien vuoden 2023 tuloveroprosentin leikkausprosentiksi 12,64.

12.6.2024

Pyhäjärven kaupungin tuloveroprosentiksi määräytyi 9,11 % vuodelle 2023. Vuoden 2024 tuloveroprosentiksi päätettiin 9,10 %.

Myös kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta pienennettiin yhdellä kolmasosalla ja valtion osuutta kasvatettiin vastaavasti vuonna 2023. Tästä johtuen kuntien yhteisöverotulot pienenevät vuodesta 2024 alkaen.

Arvio kunnallisverotuloista vuodelle 2025 on 7,46 M€ (TA2024 7,46 M€).
Arvio yhteisöverotuloista vuodelle 2025 on 1,25 M€ (TA2024 1,36 M€).
Arvio kiinteistöverotuloista vuodelle 2025 on 1,99 M€ (TA2024 1,895 M€).

Valtionosuudet

Kunnan valtionosuusrahoitus koostuu peruspalvelujen valtionosuudesta ja opetus- kulttuuritoimen rahoituslain mukaisesta valtionosuusrahoituksesta. Sote-uudistuksen yhteydessä myös kuntien valtionosuuksia siirrettiin valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Vuoden 2025 valtionosuuslaskelmissa on huomioitu TE-palveluiden siirtyminen kuntiin.

Arvio valtionosuuksista vuodelle 2025 on 3,9 M€. Valtionosuuslaskelmat tarkentuvat syksyn aikana. Lopulliset päätökset vuoden 2025 valtionosuuksista saadaan vuoden 2024 lopussa.

Osallistuva budjetointi

Osallistuva budjetointi on toimintatapa, jossa asukkaat otetaan mukaan yhteisiä verovaroja koskevaan keskusteluun, suunnitteluun ja päätöksentekoon. Osallistuvan budjetoinnin toteuttamiseen ei ole olemassa yhtä ainoaa oikeaa menetelmää, vaan sitä voidaan toteuttaa monin eri tavoin. Pyhäjärven kaupunki toteuttaa vuonna 2025 toimenpiteen, joka on osana osallistuvan budjetoinnin toimintamallia. Toimintamallista päätetään talousarviovalmistelun yhteydessä.

Investoinnit

Vuoden 2025 investointeihin käytetään nettomääräisesti noin 1,7 M€:a. Kaupunginhallitus päätti perustaa 25.3.2024 suunnittelutyöryhmän tukemaan hyvinvointitalon uudisrakennuskohteen suunnittelutyötä. Hyvinvointitaloinvestoinnin toteuttaminen aloitetaan vuonna 2025. Investointimäärä täsmentyy talousarvion laadinnan yhteydessä.

Konserni

Kuntalain mukaan tytäryhteisöön kohdistuvalla omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että kunnan tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon kuntakonsernin kokonaisuus. Talousarviossa ja -suunnitelmassa esitetään omana kokonaisuutenaan kuntakonsernin kannalta olennaisia tulevia tapahtumia ja niiden taloudellisia vaikutuksia. Tällaisia voivat olla konserniyhteisöjen investoinnit, yhtiöjärjestelyt, myönnettävät ja realisoituvat takaukset ja muut vastuut ja velvoitteet.

Tytäryhtiöille annetaan valmisteluvastuu tavoitteiden johtamisesta Pyhäjärven kaupunkistrategiasta 2030. Tytäryhtiöiden velvollisuutena on noudattaa laadintaohjeen toiminnallisten tavoitteiden johtamista Pyhäjärven kaupungin kaupunkistrategiasta

12.6.2024

2030. Myös taloussuunnitelmavuosien 2026 - 2027 tuloslaskelmat on laadittava mahdollisimman tarkasti. Konserniyhtiöt toimittavat tiedot hallintopalveluille 31.10.2024 mennessä annettujen taulukkojen mukaisesti.

Talousarvion muutokset

Talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle talousarviovuoden aikana.

Valmistelun aikataulu

Kaupunginhallitus linjaa talousarvion laadintaohjeet 17.6.2024.

Toimialueet antavat ehdotukset talousarvioksi ja taloussuunnitelmaksi syyskuun aikana, viimeistään lokakuun alussa. Johtoryhmä käy läpi talousarviot ja -suunnitelmat ennen lautakuntakäsittelyä.

Johtoryhmän ja kaupunginhallituksen talousarviovalmisteluun varataan aikaa lokakuun ja marraskuun aikana.

Kaupunginvaltuusto päättää veroprosenteista viimeistään lokakuun lopussa. Kiinteistöverolain mukaan kunnan tulee ilmoittaa kiinteistöveroprosentit Verohallinnolle viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä.

Konserniyhtiöt toimittavat tiedot hallintopalveluille 31.10.2024 mennessä.

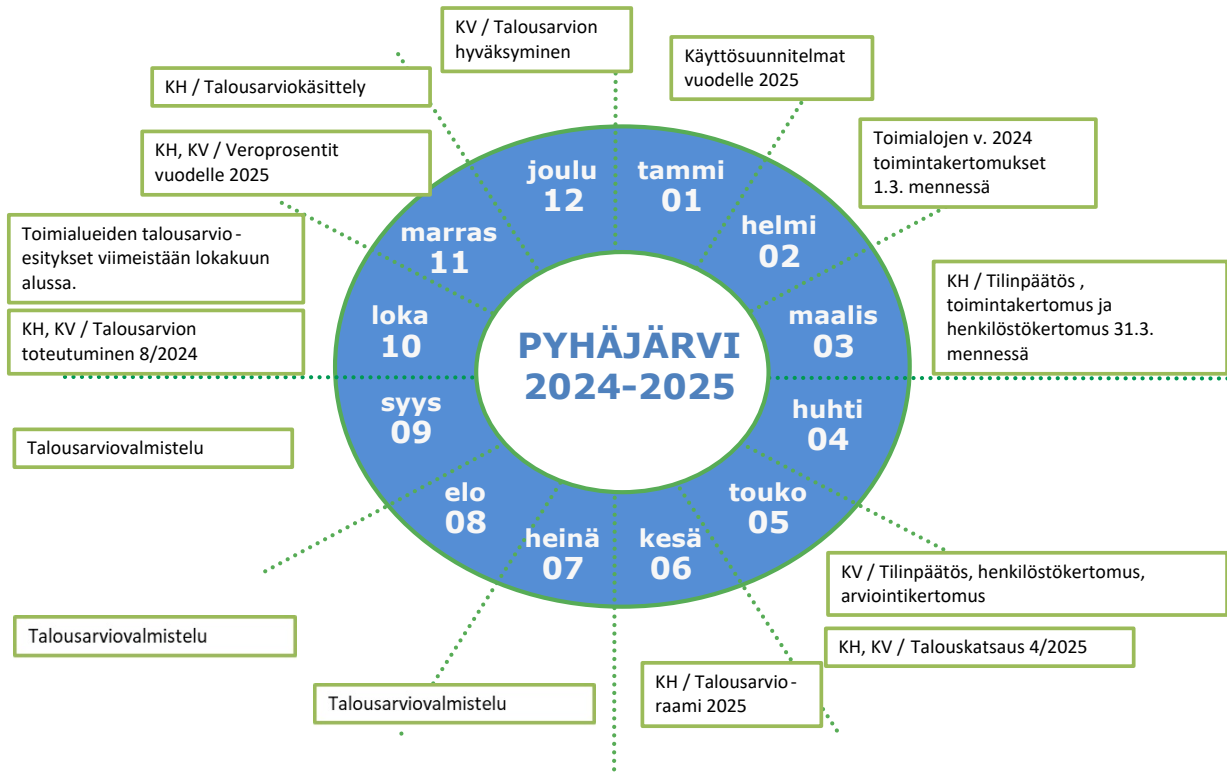
Kaupunginhallitus antaa esityksen kaupunginvaltuustolle talousarviosta 2024 sekä taloussuunnitelmasta 25.11.2024.

Kaupunginvaltuusto päättää vuoden 2025 talousarviosta ja vuosien 2026 – 2027 taloussuunnitelmasta joulukuussa.

Talouden vuosikello 1.6.2024 – 31.5.2025

12.6.2024

Pyhäjärven kaupungin talouden vuosikello 2024 - 2025

11.6.2024